

**Advies over
externe certificering in onderwijs**

Advies over externe certificering in onderwijs

1 Situering

De Vlor brengt een advies op eigen initiatief uit over de problematiek van bijkomende certificering die door sectoren en/of overheden wordt gevraagd naast het studiebewijs om een bepaald beroep te mogen uitoefenen. Dit initiatief is een rechtstreeks gevolg van de evaluatie van de inbreng van de Vlor in de onderhandelingen over de sectorconvenants.¹ Daarbij stelde de raad vast dat een aantal sectoren naast het studiebewijs een bijkomende certificering vragen voor de toegang tot een beroep. De intersectorale verschillen op dit vlak, worden soms nog versterkt door regionale verschillen. Omdat het geschetste probleem de rapportering over de inbreng van de Vlor in de onderhandelingen van de sectorconvenants oversteege, besliste de commissie Onderwijs, vorming en arbeidsmarkt, hierna genoemd OVA, dit onderwerp ten gronde te bestuderen in het werkjaar 2008-2009.

In een eerste fase van de adviesvoorbereiding kreeg de commissie OVA toelichting van het Vervolmakingscentrum voor Lassen (VCL) en VCA/Bessac over het hoe en waarom van de externe certificering. Daarnaast werd de VDAB uitgenodigd om toe te lichten hoe hij omgaat met de vraag van sectoren naar bijkomende certificering. In een tweede fase formuleerde de commissie het ontwerpadvies.

De Algemene Raad bracht het advies met eenparigheid van stemmen uit op 25 juni 2009.

2 Probleemstelling

De uitoefening van een beroep staat niet altijd open voor iedereen. Zo kan er een specifieke opleiding nodig zijn of moet de beroepsbeoefenaar bepaalde competenties kunnen aantonen. In de praktijk blijkt ook dat een formeel studiebewijs niet altijd volstaat om een beroep te mogen uitoefenen. Er zijn verschillende mechanismen actief die de toegang bepalen tot:

- intellectuele dienstverlenende beroepen;
- gereglementeerde beroepen;
- beroepen op basis van externe certificering.

2.1 Intellectuele dienstverlenende beroepen²

Wanneer een beroepstitel wordt beschermd, krijgt een beroepsbeoefenaar van dat beroep een kwaliteitslabel: de professionele titel. Enkel wie aan de vereiste voorwaarden voldoet (o.a. specifiek studiebewijs), kan deze titel dragen.

¹ VAST BUREAU, Rapport over de inbreng van de Vlor in de sectorconvenants. Vast Bureau, 3 juli 2008

² Gebaseerd op de informatie van de Federatie voor Vrije en Intellectuele Beroepen (FVIB): www.fvib.be

Erkende titels geven de beoefenaars van het beroep de garantie dat ze geen concurrentie hoeven te vrezen van collega's die niet aan dezelfde kwaliteitseisen beantwoorden. Voor de cliënt garandeert een wettelijk beschermde titel het noodzakelijke vakmanschap.

De beroepsgroepen die in aanmerking komen, behoren tot de dienstverlenende intellectuele beroepen: juridische beroepen, economische beroepen, medische- en paramedische beroepen, technische beroepen en andere vrije en intellectuele beroepen.

Daarnaast bestaan er tal van beroepen die al een eigen specifieke regeling hebben voor hun beroepstitel zoals notarissen, bedrijfsrevisoren, architecten, gerechtsdeurwaarders, accountants, ...

2.2 Gereguleerde beroepen³

Elke KMO die een activiteit wil oefenen als handelsonderneming waarvoor een inschrijving in de Kruispuntbank van Ondernemingen nodig is, moet haar basiskennis van het bedrijfsbeheer bewijzen. Deze kan worden aangetoond met een getuigschrift of diploma, ofwel via het aantonen van praktijkervaring.

Daarnaast moeten de KMO's die één van de gereguleerde beroepen willen uitoefenen, het bewijs leveren van hun specifieke beroepsbekwaamheid. Een aantal zelfstandige beroepen zijn niet alleen op het gebied van bedrijfsbeheer, maar ook inzake beroepsbekwaamheid gereguleerd. Om ze uit te oefenen, moet de zelfstandige de wettelijke voorwaarden vervullen op het gebied van de basiskennis bedrijfsbeheer en van de beroepsgebonden kennis. Het bewijs van kennis kan geleverd worden aan de hand van diploma's of door praktijkervaring.

Sectoren waarvoor er specifieke beroepsbekwaamheid moet worden aangetoond voor een aantal beroepen zijn de bouw, mechanica, handel en diensten, voeding en textielreiniging.

2.3 Toegang tot beroepen op basis van externe certificering

Naast de wettelijk geregelde voorwaarden om een beroep te mogen uitoefenen, leggen een aantal sectoren eisen op aan de werknemers die ze tewerkstellen. Twee concrete voorbeelden zijn het lascertificaat en in een aantal sectoren het VCA-attest. Deze certificering wordt door de sectoren gehanteerd met het oog op een hogere kwaliteit of veiligheid en staat naast de studiebewijzen die door het onderwijs worden afgeleverd. De certificering wordt door een geaccrediteerd orgaan afgeleverd.

De sectoren zijn door de globalisering van de economie, hoe langer hoe meer ingebed in internationale structuren die de Vlaamse, federale en zelfs Europese regelgeving overstijgen. Om de kwaliteit van de werkzaamheden internationaal te garanderen, worden binnen sectoren kwaliteitsstandaarden afgesproken die gekoppeld worden aan opleidingen en certificering. Deze worden in de sectoren meestal door twee onafhankelijke instanties opgenomen. Dit is een fundamenteel verschil met onderwijsopleidingen waar het leerproces en de evaluatie door dezelfde instelling worden opgenomen. De certificering die door de sectoren wordt gevraagd, zal dan ook door geaccrediteerde testcentra moeten gebeuren. Aangezien deze accreditatie doorgaans hoge kosten met zich meebrengt, zijn er bijna geen onderwijsinstellingen geaccrediteerd als testcentrum. Daarnaast is het voor scholen onhaalbaar om voor meerdere opleidingen die ze aanbieden, meerdere accreditaties aan te vragen. *De facto* be-

³ FOD ECONOMIE: http://mineco.fgov.be/enterprises/home_nl.htm

tekent dit dat de afgestudeerden van een opleiding die aansluit bij een beroep waarvoor de sector externe certificering vraagt, na het behalen van het studiebewijs, geen rechtstreekse toegang hebben tot dat beroep.

Behalve de sectoren legt ook de overheid een aantal bijkomende vereisten op met betrekking tot de uitoefening van een beroep. Het gaat dan vaak over certificering die verbonden is aan opleiding in erkende opleidingscentra. Die bijkomende certificering wordt gevraagd omwille van zorg voor veiligheid, milieu, ... Voorbeelden zijn het rijbewijs voor vrachtwagenchauffeur, brander-technicus, LPG-installateur, ...

Het is over de bijkomende certificering door sector en overheid dat de Vlor zich in dit advies buigt.

3 De kwalificatiestructuur en externe certificering

In het advies over EVC van 2003 sprak de Vlor zich al uit over de relatie tussen de beroepsprofielen en externe certificering: "Opleidingen die zich enten op deze beroeps- en opleidingsprofielen moeten de garantie krijgen dat hun afgestudeerden rechtstreeks toegang krijgen tot gereguleerde beroepen. Bijkomende eisen vanuit sectoren zijn niet gerechtvaardigd".⁴ In het advies van de Raad Secundair Onderwijs over het Vlaams ICT-attest van 2003 wordt een gelijkaardige boodschap gegeven: "De Vlor verzet zich tegen het opleggen van bijkomende voorwaarden bovenop het diploma of studiebewijs, zowel op het vlak van ICT, als op andere domeinen".⁵

De opstelling van de Vlor in deze twee adviezen wordt door het onlangs bekrachtigde decreet over de kwalificatiestructuur ondersteund. De Vlaamse kwalificatiestructuur legt immers een duidelijke relatie tussen de beroepskwalificaties en de inhouden van de onderwijskwalificaties. De onderwijskwalificatie wordt immers verondersteld een beroepskwalificatie te omvatten die de nodige competenties voor een specifiek beroep omschrijft. De Vlor gaat er dan ook van uit dat de houder van een studiebewijs automatisch toegang krijgt tot het beroep waarvoor hij werd opgeleid. Bij de screening van een aantal ontwerpcertificaatsupplementen werd dit als volgt geformuleerd: "In de toekomstige kwalificatiestructuur zullen de verwachtingen van de sectoren geformuleerd worden in de beroepskwalificaties. Aangezien deze beroepskwalificaties zullen gelden als specifieke eindtermen voor de onderwijskwalificaties, gaat de Vlor er van uit dat er geen bijkomende vereisten gesteld worden aan de houders van een studiebewijs (met betrekking tot de toegang tot het beroep)".

Dit neemt niet weg dat de Vlor begrip heeft voor de internationale context waarbinnen de sectoren opereren.

⁴ ALGEMENE RAAD, Advies over de (h)erkenning van elders/eerder verworven competenties. Een standpunt van de onderwijspartners, 8 juli 2003

⁵ RAAD SECUNDAIR ONDERWIJS, Advies over het Vlaams ICT-attest, een kosteloos alternatief voor ECDL, 11 februari 2003

4 Samenwerking tussen onderwijs en sectoren

4.1 Externe certificering inbedden in onderwijs

Momenteel bestaan al goede voorbeelden van samenwerking tussen sectoren, overheid en onderwijsverstrekkers waarbij de lerenden tijdens hun opleiding gecertificeerd worden door geaccrediteerde organismen. De Vlor is van mening dat deze piste verder moet uitgewerkt worden voor alle certificaten die sectoren of overheid vragen naast het studiebewijs. Deze samenwerking heeft volgende voordelen:

- een betere afstemming van opleidingen op de verwachtingen van de sectoren;
- de samenwerking tussen de onderwijsverstrekkers en de sectoren voor de certificering kan de aanzet zijn voor samenwerking op andere vlakken;
- de externe certificering zelf kan tijdens of op het einde van de opleiding georganiseerd worden in samenwerking met de sectoren;
- het civiele effect voor de houder van een studiebewijs is gegarandeerd.

De sectorconvenants zijn een uitgelezen instrument om deze samenwerking concreet uit te werken. De Vlor pleit ervoor dat in de volgende generatie sectorconvenants, voorzien vanaf begin 2010, ruimte wordt voorzien voor een intensieve samenwerking op het vlak van de externe certificering. Ook met de VDAB-competentiecentra is samenwerking mogelijk omdat deze voor een aantal certificaten als testcentrum geaccrediteerd zijn.

4.2 Studiebewijs en externe certificering

De certificering door externen en de uitreiking van een studiebewijs door een onderwijsinstelling, verlopen elk volgens een eigen logica. De externe certificering zal zich enkel richten op een (aspect van een) beroepskwalificatie, de onderwijsinstelling zal in zijn evaluatie, zeker in het leerplichtonderwijs, rekening houden met andere verworven competenties, leerinhouden en het doorlopen leerproces. De uitkomst van beide evaluatieprocessen kan dan ook tegengesteld zijn.

De Vlor houdt aan de autonomie van de onderwijsinstelling om een studiebewijs uit te reiken, maar is van mening dat er maximaal rekening moet gehouden worden met de uitkomst van de externe certificering. Dit is van groot belang omdat het civiele effect van het studiebewijs volledig of grotendeels wordt bepaald door de externe certificering die het studiebewijs vergezelt. Als een onderwijsinstelling in zijn evaluatie ten volle rekening houdt met de uitkomst van externe certificering, blijft ook de waarde van het studiebewijs gegarandeerd.

4.3 Duidelijke communicatie over externe certificering

In het decreet op de kwalificatiestructuur wordt een duidelijke relatie gelegd tussen de beroepskwalificaties, die gebaseerd zijn op de beroepscompetentieprofielen omschreven door de SERV, en de opleidingen in het onderwijs. Doordat de inhoud van de onderwijsopleidingen zullen bepaald worden door de beroepskwalificaties, is het van essentieel belang dat de sectoren in de beroepscompetentieprofielen duidelijk de vereisten formuleren met betrekking tot de toegang tot het beroep. *In concreto* verwacht de Vlor dat er duidelijk wordt vermeld welke certificaten er moeten behaald worden, zodat er bij de uittekening van de opleidingen rekening kan gehouden worden met deze verwachtingen.

Het is cruciaal dat hierin ook de internationale, federale en regionale regelgeving wordt opgenomen, zodat het civiele effect van de onderwijskwalificaties optimaal is. Een samenhang tussen beroeps- en onderwijskwalificaties zoals omschreven in het decreet op de kwalificatiestructuur, veronderstelt eveneens een snelle aanpassing van de beroepskwalificaties aan de vigerende regelgeving.

Daarnaast vraagt de Vlor dat er werk wordt gemaakt van een publiek toegankelijk overzicht van alle externe certificering die er momenteel wordt gevraagd voor de toegang tot beroepen. Een transparant overzicht is belangrijk voor de sociale partners, de onderwijs- en opleidingsverstrekkers, de lerenden en alle burgers.

4.4 Gelijke onderwijskansen garanderen

4.4.1 Bijkomende certificering en gelijke onderwijskansen

Een belangrijke aanleiding voor dit advies, is de bezorgdheid om de gelijke kansen van de lerenden en houders van studiebewijzen. Externe certificering brengt voor de lerende meestal bijkomende kosten met zich mee. Gezien de oververtegenwoordiging van kansengroepen in de opleidingen waarvoor de sectoren externe certificering vragen, spreekt de Vlor zijn bezorgdheid uit. De raad is van mening dat lerenden geen bijkomende kosten moeten dragen om externe certificering te behalen tijdens hun opleiding. De commerciële belangen van geaccrediteerde testcentra mogen in geen geval ten koste gaan van de gelijke kansen van lerenden.

4.4.2 Leertrajecten moeten centraal staan

Externe certificering wordt in sommige gevallen (vb. VCA-attest in VCA-geattesteerde bedrijven) als voorwaarde gesteld om stage te lopen in een bedrijf. Voor het merendeel van de lerenden is dit haalbaar, maar voor lerenden in flexibele opleidingstrajecten, is dit niet vanzelfsprekend. De Vlor is ervan overtuigd dat aspecten rond veiligheid moeten opgenomen worden in de voorbereiding op werkplekleren, maar vraagt enige soepelheid met betrekking tot het behalen van de externe certificering tijdens de opleiding. Zeker wanneer het leertraject van een lerende doorkruist kan worden. De Vlor verzet zich dan ook tegen de voorwaarde van externe certificering om stage te lopen.

4.4.3 Een gepast instrumentarium

Een belangrijk element in de samenwerking tussen onderwijs en sectoren op het vlak van externe certificering, is dat het *assessment*-instrumentarium maximaal afgestemd is op de beoogde doelgroepen. Leerlingen in het leerplichtonderwijs hebben bijvoorbeeld een totaal andere achtergrond en maturiteit dan volwassen cursisten of werknemers die een bepaald certificaat moeten behalen. De Vlor vraagt dat er wordt nagegaan of het gebruikte instrumentarium gepast is aan de doelgroep. Essentieel is dat alle lerenden maximale kansen krijgen om de gestelde normen te bereiken.

4.5 Een coherent Vlaams beleid

In de samenwerking tussen de sectoren en onderwijs met betrekking tot de bijkomende certificering, spelen de RTC's een duidelijke rol. Wat de VCA-attestering voor leerlingen uit het

secundair onderwijs betreft, staan zij bijvoorbeeld in voor de organisatie van de examens. Voor andere certificaten kunnen de RTC's eveneens een belangrijke rol opnemen voor de organisatie van het *assessment*. De RTC's zijn echter provinciaal georganiseerd en stellen lokale prioriteiten, terwijl er nood is aan een coherent Vlaams beleid. Om de werkzaamheden te stroomlijnen, ziet de Vlor hier een rol weggelegd voor het pas opgerichte RTC-netwerk.

Daarnaast vraagt de Vlor dat het beleid met betrekking tot de bijkomende certificaten geldt voor alle onderwijsniveaus en -vormen. De werking van de RTC's is momenteel immers sterk geconcentreerd op het voltijds leerplichtonderwijs. In de systemen van leren en werken, buitengewoon onderwijs, volwassenenonderwijs én hoger onderwijs is er ook nood aan duidelijke maatregelen.

4.6 Professionalisering van leraren als recht én plicht

Niet alleen aan de lerenden worden eisen gesteld met betrekking tot externe certificering. Er wordt ook steeds meer verwacht dat de leerkrachten en opleiders zelf in het bezit zijn van deze certificering. Als onderwijs er voor kiest om externe certificering in te bedden in de opleidingen, is het logisch dat leerkrachten minstens aan dezelfde normen voldoen. Permanente vorming is dan ook noodzakelijk, zeker in het technisch- en beroepsonderwijs waar innovaties elkaar in een hoog tempo opvolgen.

Een belangrijke voorwaarde voor deze professionalisering is uiteraard dat de leerkrachten de mogelijkheden krijgen om zich hier op toe te leggen door o.m. vrijstelling van uren, kosteloze opleiding en certificering, ... Daarnaast moeten de overheid de scholen de ruimte geven om dit te organiseren. Uiteraard is ook hier samenwerking met de sectoren noodzakelijk. Denk maar aan het openstellen van het sectoraal opleidingsaanbod voor leerkrachten en opleiders van alle onderwijsvormen en -niveaus. Ook voor deze initiatieven kunnen de nieuwe sectorconvenants een goede hefboom zijn.

M. Douterlungne
administrateur-generaal

A. Demeulemeester
voorzitter